

Lærerveiledning Del 1

Berit Nøst Dale (red.)

INNLEDNING

INNHOLD DEL 1

INNLEDNING	2
Forord	3
Kjære lærer!	4
Oppbygning	4
Læreplan og mål	5
Kapitlene i elevboka	6
Læreboktekstene	6
Bakgrunnskunnskap for læreren	7
Klassespørsmål og oppgaver	7
Fortellinger	7
Læreplan etter 4. trinn	9
KRLE-plan for kristne grunnskoler 1.–4. trinn	9
Innledning	9
Fagets relevans og sentrale verdier	9
Kjerneelementer	10
Tverrfaglige temaer	12
Grunnleggende ferdigheter	13
Kompetansemål og vurdering	15
Kompetansemål etter 4. trinn	15
Underveisvurdering	15
Hvordan blir kompetansemålene for 1.–4. trinn nådd gjennom <i>Jeg tror-</i> bøkene?	17
Kompetansemålene	17
Kjerneelementene	20
De tverrfaglige temaene	20
De grunnleggende ferdigheter	21
Kart over Israel	22

Forord

Også i arbeidet med denne andre boka i *Jeg tror-* serien, har jeg hatt nødvendig og god hjelp av referansegruppen, bestående av Ingunn Aar Jacobsen (DELK), Nina Myrdal (Adventistkirken), Linn Merete Urangsæter Peducassé (Danielsen skole, Sotra) og Eva Elisabeth Winnem (KP-nett). Stor takk til dem!

Brit Gjerde Voster (Norheimsund Friskule) har oversatt også denne boka til nynorsk, *Eg trur. KRLE for 3.-4. trinn*. Takk for god gjennomføring av en viktig jobb!

Oscar Jansen er vår illustratør. Vi er veldig glade for at den gjennomførte gode streken hans også pryder denne elevboka! Takk!

Rettighetene til læreboka *Jeg tror/Eg trur. KRLE for 3.-4. trinn* med lærerveiledning ligger hos NLA Høgskolen Bergen. Det må ikke kopieres fra denne boka eller lærerveiledningen i strid med åndsverkloven.

Elevboka foreligger både i digital form (www.damaris-skole-grs.no) og som fysisk bok.

Bergen, juni 2021

Berit Nøst Dale (red.)

Kjære lærer!

Lærerveiledningen til *Jeg tror. KRLE for 3.–4. trinn* er skrevet for å gi deg hjelp i planleggingen av undervisningen i faget. Elevenes lærebok (enten som nettbok eller i trykt utgave) har litt mer tekst enn det 1.–2. trinnsboka har. I tillegg til spørsmålene i læreboka har lærerveiledningen en del forslag til hvordan en kan nå kompetansemålene.

Oppbygning

Til hvert emne (for eksempel en bibelfortelling) i elevboka har lærerveiledningen et tilsvarende avsnitt. Disse er gjennomgående bygd opp på denne måten, som i lærerveiledningen til 1.–2. trinnsboka:

- Kompetansemål (felles læreplan for de kristne grunnskolene), forslag til delmål
- Bakgrunnsstoff
- Sentrale ord og tema
- Tips til bearbeiding av tema
- Oppgaver (noen med kopieringsoriginaler)
- Fortelling
- Dramatisering
- Sanger
- Litteratur/lenker
- Kopieringsoriginal(er)

Som innholdsfortegnelsen viser, er denne lærerveiledningen inndelt slik:

Del 1 Innledning

Del 2 Bibelen

Fortellinger i Det gamle testamentet

Del 3 Fortellinger i Det nye testamentet

Del 4 Jeg tror og Rett og godt

Del 5 De kristne høytidene

Del 6 Fortellinger til kristendommen

Del 7 Religioner og livssyn

Del 8 Bakgrunnskunnskap for læreren

Som dere ser, er det kristendommen som har den absolutt største plassen.

Lenkene som det henvises til i denne veiledningen, er i det vesentlige de samme som i lærerveiledningen for 1.–2. trinn:

www.salaby.no

Det kreves lisens for å kunne bruke dette nettstedet. En går inn på Byparken 3–4, KRLE, kristendom/fortellinger fra Bibelen.

www.tidslinjen.no

Tidslinjen – Den store fortellingen – er et nettsted som presenterer bibelfortellingene på en god måte. Den har samme illustratør som *Jeg tror/Eg trur*, nemlig Oscar Jansen. Tidslinjen har mange bilder fra både GT og NT, og elevene får hjelp til å plassere fortellingene og personene i tid og sted. En kan gå inn på nettsiden og se på noe av tidslinjen uten å abonnere.

<https://www.freebibleimages.org/> Denne nettsiden er gratis og har mange fine bilder fra Bibelen.

Også appen Pinterest er anbefalt: <https://no.pinterest.com/>. Eksempel på bruk: <https://no.pinterest.com/evaewin/kr/>

På YouTube kan man søke på Bein hard og finne en del bibelfortellinger fra GT og NT som er filmet.

Læreplan og mål

Som i den første bokas lærerveiledning er de aktuelle kompetansemålene oppført før hvert kapittel, og med forslag til delmål underveis. Disse kan selvfølgelig suppleres.

Til kompetansemål 9 (se alle kompetansemålene side 15), om «å samarbeide med andre i filosofisk samtale», er det en introduksjon i Del 8.

Et eget avsnitt side 17 belyser hvordan kompetansemålene kan nås gjennom å bruke *Jeg tror/Eg trur*-bøkene.

Kapitlene i elevboka

I *Jeg tror. KRLE for 1.–2. trinn* ble jødedommen og islam introdusert for elevene. I denne boka fortsetter vi med mer om disse, men også noe begynnende undervisning om hinduismen, buddhismen og humanistisk livssyn.

Til hovedkapitlene Kristendommen (Del 2–6) og Religioner og livssyn (Del 7) er det en god del fortellinger og legender som det anbefales å ta med inn i undervisningen. «Alle» liker å bli lest for. Fortellingene knyttet til kristendommen streker under og utdyper bibelfortellingene og er hentet fra vår felles kristne kulturarv. Også fortellinger fra de andre religionene er gode som utgangspunkt for videre bearbeiding av tema knyttet til disse. Fortellingene bør ikke bare få «tale for seg selv», men være gjenstand for samtale i klassen.

I undervisningen om kristendommen kombineres bibelstoffet med troslære og etikk i form av spørsmål og oppgaver, som i læreboka for 1.–2. trinn. Men i tillegg har vi supplert med kapitlene *Jeg tror* og *Rett og godt* i boka for 3.–4. trinn. I disse kapitlene tar vi opp temaer knyttet til troslære og etikk, her spesifisert gjennom trosbekjennelsen og den kristne etikken, som vi har kalt Guds regler. Samtidig prøver vi å flette inn både etikk og troslære også under andre temaer i boka.

Læreboktekstene

Til hver bibelfortelling i elevboka oppgis det hvor den står i Bibelen. Lærebøkene på mellomtrinnet, *Troens vei*-serien, legger opp til at elevene skal lære seg å slå opp i Bibelen, men det er kanskje litt tidlig å forutsette at det gjøres på dette trinnet. Det anbefales imidlertid at læreren har lest det aktuelle bibelavsnittet i Bibelen på forhånd, og gjerne også tekstene før og etter. Læreren er den viktigste ressursen i klasserommet, som med sin kunnskap kan utdype og fortelle mer enn det læreboka gjør. Det er en avgrenset eller forkortet fortelling i forhold til bibelteksten som står i elevboka. Hvis læreren ikke kan teksten godt og kan fylle ut elevboka med egen kunnskap, risikerer en at elevene ikke egentlig får tak i bibelfortellingen.

Selv om det er mer tekst i denne elevboka sammenlignet med den for 1.–2. trinn, er det likevel forholdsvis lite tekst. Noen av tekstene er heller ikke rene fortellinger, men satt sammen på bakgrunn av flere tekster i Bibelen. Under hver elevtekst står det derfor hvilke bibeltekster den har hentet stoff fra. For eksempel starter GT-fortellingene med søsknene Mirjam, Aron og Moses, for å gi elevene et klarere inntrykk av disse historiske personene. Fortellingen om Daniel og vennene hans tar for eksempel for seg hele seks kapitler i Daniels bok.

Vi har også her lagt stor vekt på illustrasjonene. De forteller uten ord. Også forsiden fortjener tid til undring og samtale, helst før boka åpnes.

Bakgrunnskunnskap for læreren

I Del 8 (Bakgrunnskunnskap for læreren) finnes både didaktiske tema og fagspesifikke emner. Disse temaene er tenkt å være spesielt relevante for denne andre læreboka i *Jeg tror*-serien. I denne lærerveiledningen behandles flere temaer enn i den første. Noen av disse repeteres i denne, for eksempel julehøytidens historie. Det nye her er om julens symboler. Helt nytt er avsnittet om filosofisk samtale. (Se ellers også tilsvarende del i lærerveiledningen til *Jeg tror. KRLE for 1.–2. trinn.*)

Klassespørsmål og oppgaver

Også i denne boka står det noen spørsmål i elevboka som er tenkt brukt til den spontane klassesamtalen etter at bibelfortellingen/teksten er lest eller fortalt. Det er viktig å ha rom for undring.

Opgaver utover disse finnes i lærerveiledningen. Her er det også satt inn noen kopieringsoriginaler, siden elevboka ikke er en engangsbok. Det er for eksempel letekryssord og andre kryssord, fargeleggingsoppgaver, samtaleoppgaver, oppsummeringsoppgaver eller andre ulike typer kreative oppgaver. Noen av oppgavene er kanskje i vanskeligste laget for de yngste i klassen, men da anbefales det eventuelt å ta dem i grupper, i samlet klasse eller en velger andre oppgaver.

Fortellinger

Vi har samlet en del fortellinger som en kan hente inn i undervisningen. Disse streker under og utdyper bibelfortellingene (se Del 6).

Noen fortellinger hører hjemme i vår felles kristne kulturarv. Vi vil oppfordre læreren til å lese høyt for elevene. De liker gjerne lengre fortellinger som læreren leser over flere KRLE-timer.

I Del 7, Religioner og livssyn, finnes fortellinger som hører til de ulike religionene og humanistisk livssyn.

Fortellingene som er valgt ut, har ofte barn som aktører og kan også hjelpe elevene i deres identitetsutvikling. Fortellingene må aldri bli stående ukomentert, men være gjenstand for samtale i klassen.

Dette læreverket med lærerveiledning søker som helhet å gi et bilde av den treenige Gud, realisert gjennom den undervisningen hver lærer legger til rette for.

Lykke til med det!

Læreplan etter 4. trinn

KRLE-plan for kristne grunnskoler, 1.-4. trinn

Innledning

Denne planen er godkjent av Udir 19.juni 2020 til bruk i kristne friskoler som er godkjent etter friskolelovens § 2-1a. Planen er basert på timetallet i den offentlige KRLE-planen, men gir samtidig rom for ekstra fordypning for skoler med utvidet timetall.

Kristne grunnskoler er opprettet på grunnlag av foreldreretten, som en hjelp til foreldre og barn som ønsker en kristen oppdragelse, jfr. ØSK artikkel 13 pkt. 3 og 4. Faget er et av hovedmomentene i synliggjøringen av skolens kristne profil (jevnfør friskolelovforskriften § 2A-2), og faget vil bære preg av skolens kristne grunnsyn. Hovedvekten vil ligge på undervisning om kristendommen. Andre religioner og livssyn vil bli presentert ut fra sin egenart.

Fagets relevans og sentrale verdier

Faget KRLE skal gi innsikt i kristendommen som grunnlag for tro og rettesnor for livet og oppmuntre til tilhørighet i et kristent trosfellesskap. Grunnlaget for kristne skoler er en overbevisning om at kristen tro uttrykker sannheten om den treenige Gud, verden, mennesket og fremtiden. Faget gir innhold til denne overbevisningen.

Faget gir kunnskap og innsikt som bidrar til elevenes identitetsutvikling og gir grunnlag for valg av livsvei. KRLE er et sentralt fag for å forstå seg selv, andre og verden rundt seg. Gjennom kunnskap om ulike religioner og livssyn skal elevene utvikle evne til å leve i og med mangfold i samfunns- og arbeidslivet. KRLE skal bidra til gode vaner, gi øvelse i etisk refleksjon og bidra til å utvikle elevenes dømmekraft i hverdagen og i møte med samfunnsutfordringer. Trygghet på eget ståsted og innsikt i andre religioner og livssyn vil øke forståelse og respekt for andre og gi grunnlag for å delta i dialog og arbeid for å skape godt fungerende fellesskap.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnet for opplæringen. I KRLE behandles verdispørsmål på bakgrunn av kunnskap om og utforsking av kristen tro og etikk, samt kunnskap om andre religiøse og filosofiske tradisjoner og ideer. Elevene skal bli kjent med verdiene som skolen og samfunnet bygger på, og hvordan de er forankret i kristendommen og også kommer til uttrykk i andre religioner og

livssyn. Faget skal bidra til å gi elevene innsikt i kristen og humanistisk arv og tradisjon – hva som har stått fast og hva som har endret seg gjennom historien. Faget skal gi elevene kunnskap om menneskerettighetene og bevissthet om menneskeverdet som grunnleggende verdi, og det skal legge til rette for gjensidig respekt, toleranse og demokratisk medvirkning.

Læreplanen i KRLE legger til rette for at i tillegg til kristendommen, kan jødedom, islam, buddhisme, hinduisme, sikhisme, nyreligiøsitet og livssynshumanisme behandles både enkeltvis og i sammenheng. Til sammen skal elevene bli kjent med bredden av religiøse og ikke-religiøse livssyn.

Kjerneelementer

Kunnskap om kristen tro og praksis

Faget skal gi kunnskap om kristen tro og kristne trosuttrykk gjennom bibelkunnskap, trosgrunnlag, kirkens historie og estetiske uttrykk og ved å bli kjent med kirkens liv. Elevene skal få opplæring i grunnleggende kristen etikk. Faget skal gi kunnskap om det som er felleskirkelig og det som er spesielt for det eller de trossamfunn som skolen er knyttet til.

Kjennskap til religioner og livssyn

Faget skal gi kunnskap om og forståelse for kristendom og andre religioner og livssyn lokalt, nasjonalt og globalt og på individ-, gruppe- og tradisjonsnivå. Religioner og livssyn skal presenteres ut fra sin egenart med vekt på det som er sentralt. Elevene skal få kunnskap om viktige forskjeller og likheter mellom grunnleggende trosposisjoner og lære å reflektere over eget og andres ståsted. Elevene skal også få innsikt i hvordan kristendom og andre religioner og livssyn inngår i historiske prosesser og henger sammen med samfunnsendringer og kulturarv. Elevene skal bli kjent med mangfoldet av religioner og livssyn, og med de ulike tradisjonenes indre mangfold. Faget skal gi grunnlag for refleksjon over majoritets-, minoritets- og urfolksperspektiver i Norge. Faget skal fremme respekt for enkeltmenneskets frie valg slik det er nedfelt i menneskerettighetene.

Utforskning av religioner og livssyn med ulike metoder

Elevene skal undersøke og utforske kristendom og andre religioner og livssyn som sammensatte fenomener gjennom bruk av varierte metoder. Forståelsen av kristen tro utdypes gjennom deltagelse i kristen praksis. Med utgangspunkt i et kristent livssyn utdypes og utfordres deres forståelse av religioner og livssyn gjennom analyse av og kritisk refleksjon over kilder, normer og definisjonsmakt,

og også gjennom møter med troende mennesker og hellige skrifter. Kjennskap til ulike syn på og definisjoner av religioner og livssyn inngår i kjerneelementet og er vesentlig for å forstå og håndtere mangfold.

Utforsking av eksistensielle spørsmål og svar

Elevene skal få hjelp til å bli bevisst menneskesyn, virkelighetsforståelse og verdier som ligger bak egne og andres handlinger, holdninger og ytringer. Faget handler om hvordan Bibelens Gud har åpenbart seg og om ulike måter mennesker har nærmet seg spørsmål om mening, identitet og virkelighetsoppfatning gjennom religioner, livssyn, etikk og filosofi. Faget skal gi rom for refleksjon, filosofisk samtale og undring ved å utforske eksistensielle spørsmål. Elevene skal også kunne forholde seg til spørsmål det er dyp uenighet om.

Kunne ta andres perspektiv

Faget skal gi elevene mulighet til å utvikle egne synspunkter og holdninger i møte med andre gjennom innenfra- og utenfra-perspektiver og gjennom dialog og refleksjon over likheter og forskjeller. På den måten skal faget bidra til at elevene utvikler interesse, forståelse og respekt for hverandre uavhengig av kulturell, sosial, religiøs eller livssynsmessig bakgrunn. Faget skal bidra til at elevene utvikler mangfoldkompetanse. Samiske perspektiver inngår. Temaer knyttet til kjønn og funksjonsevne inngår også.

Etisk refleksjon

Faget skal bidra til å utvikle forståelse for rett og galt, med normforankring i kristen tro og etikk. Undervisningen skal stimulere til kritisk tenkning om hva som er sant, rett og godt, og hvordan vi påvirkes av og påvirker samfunnet, naturen og menneskene rundt oss. Elevene skal kunne identifisere etiske dilemmaer og drøfte moralske spørsmål ved hjelp av kunnskap, egen erfaringsbakgrunn, evne til innlevelse og ulike etiske modeller og begreper. Gjennom deltagelse i prosjekter med fokus på å hjelpe og glede andre, oppøves gode holdninger og evne til innlevelse. Etisk refleksjon gir mulighet til å håndtere store og små spørsmål, konflikter og utfordringer med betydning for skolesamfunnet, hverdagslivet og det globale samfunnet. Filosofiske tenkemåter gir elevene redskaper til å analysere argumentasjon og påstander.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I KRLE handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om at elevene skal få utforske eksistensielle spørsmål og svar. Arbeidet med faget gir elevene kunnskap om menneskeverdet og hvordan dette forankres i ulike religioner og livssyn. Kristent menneskesyn gir fremtidshåp, det understreker alle menneskers verdi og at alle kan bety noe for andre, selv når de strever med å mestre livet. Faget bidrar til å utvikle elevenes evne til å reflektere over etiske spørsmål og problemstillinger som gjelder identitet, kjønn, seksualitet og psykisk helse, og setter dem i stand til å bygge fellesskap og ta ansvar for seg selv og andre.

Demokrati og medborgerskap

I KRLE handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om at elevene skal delta i etisk refleksjon og få øvelse i å innta ulike perspektiver [og å handle til det beste for sine medmennesker](#). KRLE bidrar til å styrke elevenes evne til å håndtere utfordrende spørsmål og være åpne for andres synspunkter i et mangfoldig samfunn. Gjennom å delta i etisk refleksjon blir elevene i stand til å problematisere makt og utenforskap og til å stille spørsmål ved gjengse normer. Faget forbereder elevene til å bli ansvarlige samfunnsborgere med fokus på empati, nestekjærlighet og solidaritet.

Bærekraftig utvikling

I KRLE handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om at elevene skal utforske eksistensielle spørsmål og delta i etisk refleksjon over naturen og menneskets plass i den, med utgangspunkt i «menneskets forvalteransvar og troen på Gud som skaper og opprettholder». Dette innebærer at elevene kan reflektere over hvordan menneske, miljø og samfunn påvirker hverandre, og over hvordan de kan ta ansvarlige valg.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i KRLE innebærer å kunne lytte til, fortelle om, presentere og samtale om faglige emner, og å kunne argumentere for egne synspunkter og innta ulike perspektiver. Det innebærer å kunne føre samtaler om kristen tro og etikk og eksistensielle spørsmål. Muntlige ferdigheter innebærer også å bruke fagspesifikke begreper til å utforske, drøfte og reflektere over fagets kunnskapsområder. Muntlige ferdigheter innebærer dessuten å kunne uttrykke ulike meninger og argumentere for disse ved hjelp av filosofiske samtaleformer og filosofisk samhandling og refleksjon. Utviklingen av muntlige ferdigheter går fra å kunne samtale om et emne til å kunne presentere og drøfte komplekse faglige problemstillinger. Dette innebærer i økende grad å kunne bruke fagbegreper til å uttrykke og vurdere egen forståelse. Muntlige ferdigheter innebærer også å gradvis utvikle evnen til å lytte til andre.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i KRLE innebærer å kunne bruke skrift- og billedspråk til å kommunisere og til å utvikle kunnskap om kristendommen, andre religioner, livssyn og etikk. Ferdigheten omfatter også å kunne utforske ulike syn og argumentere for og imot ulike standpunkter. Det omfatter også å kunne bruke fagspesifikke begreper i skriftlig arbeid og å kunne vurdere egen læring i arbeid med faglige tekster. Utviklingen av det å kunne skrive i faget går fra å kunne fortelle og beskrive til å kunne utforske faglige problemstillinger. Dette innebærer at elevene i skriftlige arbeider gradvis tar i bruk fagspesifikke begreper og ulike kilder for å utvikle kompetanse til å vurdere egen læring i arbeid med faglige tekster.

Å kunne lese

Å kunne lese i KRLE innebærer å oppleve, forstå, tolke og reflektere over bibeltekster og andre kristne tekster, enkeltvis og i sammenheng. Det innebærer å kunne finne fram i Bibelen og gjøre rede for dens forskjellige typer tekster. Å kunne lese i KRLE innebærer også å oppleve og forstå andre religiøse og filosofiske tekster. Det omfatter å reflektere over og tolke tekster, illustrasjoner, symboler og andre uttrykk. Videre innebærer det å sammenligne og systematisere informasjon og vurdere kilder kritisk.

Utviklingen av det å kunne lese i KRLE går fra å kunne forstå innholdet i enkle tekster til å kunne analysere og vurdere form og innhold i komplekse tekster og se dem i en bredere sammenheng. Dette innebærer i økende grad å forstå fagbegreper og å kunne finne, bruke og vurdere ulike kilder til informasjon.

Å kunne regne

Å kunne regne i KRLE innebærer å kunne bruke og forstå tidslinjer i møte med framstillinger av religioner og livssyn, med vekt på Bibelens historisitet og kirkens historie. Det innebærer også å forstå hvordan statistikk og tabeller kan brukes, inkludert statistisk materiale som omhandler kristendommens plass i samfunnet. Utviklingen av det å kunne regne i faget innebærer i økende grad å kunne forstå og reflektere over statistisk materiale og tabeller.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i KRLE innebærer å kunne innhente informasjon om religioner og livssyn fra digitale kilder og tolke og kritisk vurdere informasjonen. Det omfatter å kunne reflektere over hvordan digitale arenaer blir brukt til informasjon og påvirkning innen tro og livssyn. Digitale ferdigheter i KRLE innebærer også å kunne bruke digitale ressurser i eget skapende arbeid. Utviklingen av digitale ferdigheter i faget går fra å bruke enkle sammensetninger av tekst, lyd og bilder til å kunne lage og vurdere sammensatte digitale produkter for framstilling av faglige temaer. Digital dømmekraft utvikles gradvis gjennom økende grad av etisk refleksjon over hvordan digitale ressurser brukes.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål etter 4. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

1 - utforske og beskrive kirke- og kristenliv lokalt og regionalt - samtale om hvordan noen religioner og livssyn kommer til uttrykk lokalt og regionalt
2 - utforske og presentere sentrale fortellinger fra GT og NT - samtale om hvordan kristen tro kommer til uttrykk - fortelle om Gud som skaper, Jesus som frelser og Den hellige ånd som hjelper
3 - samtale om sentrale fortellinger i noen religioner
4 - presentere kristne høytider og tradisjoner - fortelle om høytider og estetiske uttrykk i noen religioner og livssyn
5 - utforske estetiske uttrykk i kristendommen og bruke noen kristne sanger og salmer
6 - bruke enkle fagbegreper i arbeidet med kristendommen - bruke enkle fagbegreper i arbeidet med noen religioner og livssyn
7 - skille mellom ulike kilder til kunnskap om kristendommen - skille mellom ulike kilder til kunnskap om religioner og livssyn
8 - beskrive og samtale om ulike måter å leve sammen på i familie og samfunn ut fra kristen tro og etikk
9 - samarbeide med andre i filosofisk samtale
10 - identifisere og reflektere over etiske spørsmål ut fra kristen etikk
11 - utforske og samtale om etiske sider ved menneskers levesett og ressursbruk med basis i kristent forvalteransvar
12 - lytte til og sette seg inn i andres synspunkter, tanker, følelser og erfaringer og kunne dele egne meninger på en respektfull måte - forberede og gjennomføre et prosjekt til glede for noen utenfor skolen
13 - samtale om hva menneskeverd, respekt og toleranse betyr og hva det innebærer for hvordan vi lever sammen

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i KRLE på 1.–4. trinn når de formidler kunnskap om Bibelen, kristendommen

og andre religioner og livssyn fra nærmiljøet og omverdenen. Elevene viser og utvikler også kompetanse i KRLE når de undrer seg over og utforsker etiske og filosofiske spørsmål sammen med andre. Videre viser og utvikler de kompetanse ved å ta i bruk enkle fagbegreper.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom muntlige, skriftlige, estetiske, praktiske, lekpregede og digitale måter å arbeide med KRLE-faget på. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i KRLE. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og hva de får til bedre enn tidligere. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kunnskap om kristendommen, andre religioner, livssyn og etikk.

Hvordan blir kompetansemålene for 1.–4. trinn nådd gjennom *Jeg tror-bøkene*?

Kompetansemålene

1 - utforske og beskrive kirke- og kristenliv lokalt og regionalt

- samtale om hvordan noen religioner og livssyn kommer til uttrykk lokalt og regionalt

I begge *Jeg tror-bøkene* blir dette behandlet gjennom oppgaver, spesielt i tilknytning til høytidene. Også bilder av synagoge, moské og hellige bøker i boka for 1.–2. trinn og om religionenes høytider i 3.–4. trinnsboka, viser hvordan religioner kommer til uttrykk lokalt og regionalt.

2 - utforske og presentere sentrale fortellinger fra GT og NT

- samtale om hvordan kristen tro kommer til uttrykk
- fortelle om Gud som skaper, Jesus som frelser og Den hellige ånd som hjelper

I begge *Jeg tror-bøkene* er hovedvekten lagt på fortellinger i Det gamle og Det nye testamentet og samtale rundt dem. Samtale og utforskning får elevene også gjennom klasse spørsmålene til hver bibelfortelling eller til hvert emne.

Det er spesielt i 3.–4. trinnsboka at det siste punktet er gjennomgått litt mer systematisk, nemlig i kapitlet *Jeg tror*, der trosbekjennelsen er lærestoff. De tre trosartiklene blir også framhevet i kapitlet *De kristne høytidene* i 3.–4. trinnsboka.

3 - samtale om sentrale fortellinger i noen religioner

Alle religionene – og humanistisk livssyn – har også en eller flere fortellinger knyttet til seg, enten i elevboka eller i lærerveiledningen.

4 - presentere kristne høytider og tradisjoner

- fortelle om høytider og estetiske uttrykk i noen religioner og livssyn

I begge bøkene er det lagt stor vekt på de kristne høytidene, også fordi de inneholder kjernefortellingene i kristendommen og har mange tradisjoner knyttet til seg. Det er også lagt til bakgrunnsstoff for læreren om dette i en egen del i lærerveiledningen (Del 8).

Til behandlingen av religionene er det nettopp de konkrete uttrykkene i høytidene som vektlegges. Estetikken er en stor del av dette, som bl.a. vises i form av bilder i elevbøkene.

5 - utforske estetiske uttrykk i kristendommen og bruke noen kristne sanger og salmer

Til alle kapitlene om kristendommen – i begge elevbøkene og i lærerveiledningene – er det lagt inn kristne sanger og salmer. Andre estetiske uttrykk er illustrasjonene i elevbøkene pluss noen kjente kunstbilder fra tidligere tider (bl.a. to kjente maleri av Rembrandt). Også oppgaver som dramatiseringer hører inn under estetiske uttrykk, noe som det oppfordres til i lærerveiledningen.

6 - bruke enkle fagbegreper i arbeidet med kristendommen

- bruke enkle fagbegreper i arbeidet med noen religioner og livssyn

I våre forslag til delmål er det lagt inn noen fagbegreper både til den første og denne andre boka. De finnes til hvert kapittel i lærerveiledningen. Det gjelder både kristendommen og andre religioner/livssyn. I elevbøkene blir fagbegrep forklart i en sirkel.

7 - skille mellom ulike kilder til kunnskap om kristendommen

- skille mellom ulike kilder til kunnskap om religioner og livssyn

Vi forutsetter at Bibelen er vår viktigste kilde til kunnskap om kristendommen, og lagt opp bøkene etter dette. Det utelukker ikke andre kilder, for eksempel bilder og fortellinger sprunget ut fra kristen tro, og ikke minst kristen praksis og kunst og arkitektur. Det samme er viktig i forhold til de andre religionene. I omtalen av jødedommen har vi lagt vekt på synagogen og Toraen samt høytider. I islam er det moskeen og Koranen som tilsvarende vektlegges, i tillegg til kunnskap om en høytid. I *Jeg tror*-boka for 3.–4. trinn formidles kunnskap om hinduismen og buddhismen ved å gjenfortelle historier fra skriftene deres. Disse østlige religionene har et nokså broket omfang av skrifter, som vi ikke går inn på i dette læreverket. Dette kommer elevene til å stifte bekjentskap med på et senere trinn.

8 - beskrive og samtale om ulike måter å leve sammen på i familie og samfunn ut fra kristen tro og etikk

I boka for 3.-4. trinn har vi et eget kapittel, Rett og godt, som tar opp Guds regler for et godt liv, både i familie og samfunn. Det er også utformet spørsmål og oppgaver omkring dette i elevboka –

til de ti bud – og i lærerveiledningen.

9 - samarbeide med andre i filosofisk samtale

I lærerveiledningens Del 8 er det skrevet et avsnitt om filosofisk samtale. Her er det også noen øvelser og temaer som møter dette kompetansemålet.

10 - identifisere og reflektere over etiske spørsmål ut fra kristen etikk

Kapitlet Rett og godt i 3.–4. trinnsboka handler om kristen etikk som Guds regler. Her gis det spørsmål for å kunne reflektere over etiske temaer. Noen av spørsmålene som er stilt til bibelfortellingene, er også av etisk karakter, for eksempel til Den gode samaritanen i boka for 1.–2. trinn og til fortellingene under Jesus hjelper i 3.–4. trinnsboka.

11 - utforske og samtale om etiske sider ved menneskers levesett og ressursbruk med basis i kristent forvalteransvar

Det er et forslag i lærerveiledningen til filosofisk samtale om dette i kapitlet Rett og godt under overskriften Nestekjærlighetsbudet.

12 - lytte til og sette seg inn i andres synspunkter, tanker, følelser og erfaringer og kunne dele egne meninger på en respektfull måte

- forberede og gjennomføre et prosjekt til glede for noen utenfor skolen

Klassespørsmålene i elevbøkene er formulert slik at de skal inspirere og oppfordre til å lytte og sette seg inn i andres synspunkter osv. Ellers skal metoden filosofisk samtale spesielt kunne hjelpe til med dette kompetansemålet.

Prosjektet som nevnes her, tenker vi må være et skoleprosjekt der KRLE-faget er med både i planlegging og gjennomføring. De kristne skolene har lange tradisjoner for dette.

13 - samtale om hva menneskeverd, respekt og toleranse betyr og hva det innebærer for hvordan vi lever sammen

Til innledning har kapitlet Religioner og livssyn et avsnitt som heter Venner som tror forskjellig. Der er dette anliggendet ivaretatt, men uten begrepene «menneskeverd, respekt og toleranse».

Kapitlet Rett og godt i 3.–4. trinnsboka har foreslåtte klassespørsmål som utfordrer elevene til å samtale om disse temaene. Avsnittet om Menneskerettighetene i kapitlet Humanistisk livssyn har også tematikken, og den finnes i tillegg i forslagene til samtaletema til filosofisk samtale (se Del 8).

Kjerneelementene

De seks kjerneelementene skal være ivaretatt i undervisningen i faget vårt gjennom *Jeg tror*-bøkene. I begge bøkene veier «Kunnskap om kristen tro og praksis», gjennom bibeltekster og gjennomgang av de kristne høytidene, tungt. Likedan er det med tros læren. Gjennom bibelfortellingene i begge elevbøkene kommer treenighets læren naturlig fram: læren om Gud som skaper, Jesus som frelser og Den hellige ånd som hjelper. Tros læren er videre systematisert i kapitlet *Jeg tror*, der tros bekjennelsen er lærestoff. Tros bekjennelsen blir også arbeidet med i kapitlet *De kristne høytidene*.

Kjerneelementet «Kjennskap til religioner og livssyn» blir ivaretatt i begge bøkene. I den første for 1.–2. trinn er det bare jødedommen og islam som blir presentert, men i den neste for 3.–4. trinn gis det også plass til hinduismen og buddhismen, samt humanistisk livssyn.

Det jobbes også med «Utforsking av religioner og livssyn med ulike metoder». Dette skjer i form av tekstene i elevbøkene og oppgaver i tilknytning til disse. I tillegg er det mulig å ta kontakt med lokal muslimsk menighet, eventuell synagoge (i Oslo og Trondheim), eller templer (hinduistisk eller buddhistisk), for å få til et besøk av en leder i klassen eller arrangere en ekskursjon til en religions «hellige hus». Dette kan være relevant hvis det er elever med slik religiøs bakgrunn på skolen. Uansett må et slikt skritt vurderes nøye av både lærere og ikke minst foreldrene. Noen vil synes det er for tidlig å gjøre noe slikt på dette trinnet.

Kjerneelementet «Utforsking av eksistensielle spørsmål og svar» begynner vi med på disse trinnene i form av klassespørsmål og andre oppgaver. Filosofisk samtale kan godt brukes til dette, slik det er gitt bakgrunnskunnskap om til lærere i Del 8. Der finnes det også eksempler på oppgaver til eksistensielle spørsmål.

«Kunne ta andres perspektiv» og «Etisk refleksjon» er verdier som oppøves over tid. I *Jeg tror. KRLE for 3.–4. trinn*, blir derfor «grunnleggende kristen etikk» mer framtrødende enn i den første boka. Et eget kapittel, Rett og godt, og samtaleoppgavene underveis til bibelfortellingene, samt innføringen av filosofisk samtale legger til rette for måloppnåelse her.

De tverrfaglige temaene

«Folkehelse og livsmestring», «Demokrati og medborgerskap» og «Bærekraftig utvikling», skal være ivaretatt også i vårt fag. Blant annet skal elevene under «Folkehelse og livsmestring» «få utforske eksistensielle spørsmål og svar». I tillegg heter det at alle kan bety noe for andre og at alle

mennesker har samme verdi. Dette mener vi er ivaretatt i og med klassespørsmålene vi har stilt i elevbøkene, samt oppgavene under hver bibelfortelling/tema.

Under «Demokrati og medborgerskap» står det «at elevene skal delta i etisk refleksjon og få øvelse i å innta ulike perspektiver og å handle til det beste for sine medmennesker». Dette er det mest relevante for dette trinnet. Behandlingen av bibelfortellingen Den gode samaritanen (i boka for 1.–2. trinn) er ett eksempel der vi har lagt vekt på «empati, nestekjærlighet og solidaritet». Denne tematikken utvides i neste bok, der Jesus hjelper-fortellingene viser eksempler på det, samt at kapitlet Rett og godt bl.a. har med nestekjærlighetsbudet som lærestoff. Kapitlet Religioner og livssyn har i tillegg menneskerettighetene og barnekonvensjonen som utgangspunkt for samtale omkring eksistensielle spørsmål.

Det tverrfaglige temaet «Bærekraftig utvikling» er ikke vektlagt i samme grad. Under temaet Gud skapte verden i *Jeg tror. KRLE for 1.–2. trinn* har vi fokus på skapelsens subjekt, Gud. Og at det Gud skapte, var flott. Men det kan fokuseres mer på det å ta vare på skapelsen ved å «delta i etisk refleksjon over naturen og menneskets plass i den, med utgangspunkt i menneskets forvalteransvar og troen på Gud som skaper og opprettholder.» Dette er blitt gjenstand for oppgaver og samtale i boka for 3.–4. trinn, under kapitlet Rett og godt, se Del 4.

De grunnleggende ferdigheter

I tillegg til kompetansemålene skal læreren også sørge for at de grunnleggende ferdighetene gjennomgående blir ivaretatt. Muntlige ferdigheter, å kunne lese, å kunne skrive og regne har vi prøvd å legge til rette for både i arbeidet med tekstene og oppgavene. Regneoppgaver er foreslått i lærerveiledningene til begge *Jeg tror-* bøkene. Det er også tidslinjer både for GT og NT i boka for 3.–4. trinn. Digitale ferdigheter kan også oppøves gjennom oppgaver på de første fire trinnene, eksempelvis ved å hente informasjon på nettet om de ulike religionene, slik det er gjort i Del 7.

Både kjerneelementene, de tverrfaglige emnene og de grunnleggende ferdighetene anser vi å være ivaretatt gjennom bruken av *Jeg tror-*bøkene.

Kart over Israel

